

QIWI TO'LOV TIZIMI VA UNDAGI MUAMMOLAR

Otaboyev Suhrob Ozod o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi

[*suhrobotaboyev786@gmail.com*](mailto:suhrobotaboyev786@gmail.com)

Annotatsiya. Ushbu maqolada Qiwi to'lov tizimining tavsifi ko'rib chiqiladi, Qiwi to'lov tizimida yuzaga keladigan asosiy muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek QIWI Uzbekistan o'z faoliyatini tugatayotgani xususida to'xtalib o'tiladi.

Kalit so'zlar: Qiwi, avtorizatsiya, to'lov tizimi, pul o'tkazmalari

Kirish

Hozirda dunyoda elektron to'lov tizimlariga bo'lgan talab kuchli. Kundan kunga yangi elektron to'lov tizimlari va mobil ilovalari ko'payib bormoqda. Ushbu to'lov tizimlari va mobil ilovalari ayniqsa xalqaro pul o'tkazmalarini amalga oshirishda keng qo'llanilmoqda. Ular raqobatchilaridan qanchalik ko'p mamlakatlarda qo'llanilishi va xizmatlarining qulayligi va ishonchliligi bilan ajralib turadi. Qiwi to'lov tizimi ham ana shunday to'lov tizimlaridan biri hisoblanadi. Tizim turli to'lov terminallaridan foydalanish asosida qurilgan bo'lib, bir necha soniya ichida to'lovlarni qabul qilish imkonini beradi. Tizim - bu to'lovchilardan to'lovlarni qabul qilish bo'yicha tadbirlarni tashkil etish va amalga oshirish jarayonida uning ishtirokchilari o'rtasida yuzaga keladigan munosabatlar majmuasidir. Tizim quyidagi tarkibiy elementlarni o'z ichiga oladi, ularning har biri o'ziga xos funksiyalarni bajaradi: tizim operatori, hisob-kitob banki, provayderlar, agentlar, konsolidatorlar, riteylerlar, distribyutorlar. Tizim ierarxik tuzilishga ega bo'lib, cheklangan miqdordagi pastki darajalarga ega. 2020-yilda Qiwi o'zini ishonchli va yaxshi tashkil etilgan virtual pul muomalasi xizmati sifatida ko'rsatdi. Biroq, hatto bunday tizimlarda ham to'lovlarni to'lash yoki boshqa variantlar bilan ishlashda muammolar paydo bo'ladigan paytlar bor. Yuqoridagilar bilan bog'liq holda, to'lov tashkilotlari tizimlarida yuzaga keladigan muammolarni o'rganish masalalari bugungi kunda juda dolzarb ekanligini ishonch bilan aytishimiz mumkin.

Qiwi to'lov tizimining tavsifi

Qiwi to'lov tashkiloti butun to'lov tizimining to'g'ri ishlashini muvofiqlashtiruvchi va ta'minlaydigan tizim operatori sifatida ishlaydi. Bundan tashqari, ushbu tashkilot to'lov tashkilotining boshqa bozor ishtirokchilari bilan barcha mumkin bo'lgan munosabatlari uchun javobgardir va har bir ishtirokchining o'zaro ishlash jarayonini ta'minlaydi. Qiwi to'lov tashkiloti bilan ishlashni boshlash uchun ushbu to'lov tashkilotining ishlash qoidalari va to'lov tizimining o'zi bilan tanishishingiz tavsiya etiladi. Ular hamkorlikning barcha muhim jihatlarini tavsiflaydi.

Shartnomani o'rganib, kelishib olingandan so'ng uni imzolash talab qilinadi. Hisob-kitob operatsiyalari bilan bog'liq barcha masalalar "Qivi Bank" OAJ tomonidan hal qilinadi. Shartnomada ko'rsatilgan pul o'tkazmalari bilan bog'liq barcha majburiyatlarni to'g'ri bajarish uchun agentlar to'lov tizimi operatorining hisob-kitob bankida ochilgan hisobvaraqlariga o'tkazmalarni amalga oshirish orqali mablag'larni to'ldiradilar. Joriy hisob holati a'zoga tizimga kirgandan so'ng ko'rsatiladi. "Tizim" da yanada to'g'ri va qulay ishlash uchun, ulangandan so'ng agentga agentni qo'llab-quvvatlash guruhi va texnik yordam xizmati tomonidan har tomonlama yordam ko'rsatiladi [1].

Qivi avtorizatsiyasi (hisobga kirish) muammolari va to'lov muammolari

Ko'pincha, tizim foydalanuvchilari o'z shaxsiy hisobvarag'iga kirish chog'ida tizimda muammolar yuzaga kelishi mumkin ya'ni foydalanuvchi o'z shaxsiy hisobvarg'iga kira olmaydi. Ushbu muammolar serverning noto'g'ri ishlashi tufayli yuzaga kelishi mumkin. Bunday holda siz quyidagilarni qilishingiz kerak:

1. Boshqa brauzerdan foydalanishga harakat qiling;
2. Antivirus dasturi sozlamalarini tekshiring;
3. Shaxsiy kompyuteringizdagi keshni tozalash;
4. Biroz kutib turing va qayta urinib ko'ring [11].

Ba'zan Qivi hamyonini bank kartasi bilan to'ldirish jarayonida avtorizatsiya bilan bog'liq xatolik yuzaga keladi. Bu shuni anglatadiki, agar ishtirokchi standart algoritm yordamida muntazam to'lovni amalga oshirsa, oxirgi bosqichda shunga o'xshash xabarga ega xato oynasi paydo bo'lishi mumkin. Ba'zi hollarda, mablag'lar foydalanuvchining bank kartasidan to'liq yechib olinadi, ammo ular uning hisobida ko'rinmaydi. Ko'pincha, bu muammo kartani to'g'ridan-to'g'ri hamyonga ulash orqali hal qilinadi. Agar bu yordam bermasa, qo'llab-quvvatlash xizmatiga murojaat qilishni unutmang. Ba'zi hollarda, to'lov jarayonida xatolar ham paydo bo'lishi mumkin. Amalda, barcha bunday xatolarning matni boshqacha, ammo mohiyati har doim bir narsaga to'g'ri keladi – to'lov tizimining noto'g'ri ishlashi. Bunday holda, eng oqilona yechim kutish bo'ladi - hisobingizni to'ldirish yoki qarindoshingizga bir necha soat pul o'tkazish uchun urinishlarni qoldiring. Biz asosiy Qivi xato kodlarini sanab o'tamiz:

- Qivi xatosi 155 - operatsiyani biroz keyinroq takrorlashga harakat qiling;
- Qivi xatosi 200 - operatsiyani birozdan keyin takrorlashga harakat qiling;
- Qivi xatosi 400 - operatsiyani birozdan keyin takrorlashga harakat qiling;
- Qivi ulanish xatosi - birozdan keyin qayta urinib ko'ring;
- Qivi xatosi aniqlanmagan - keyinroq qayta urinib ko'ring;
- Qivi xatosi: noto'g'ri hisob identifikatori - kiritilgan ma'lumotlarning to'g'riligini tekshiring;
- Qivi avtorizatsiya xatosi - kiritilgan ma'lumotlarning to'g'riligini tekshiring;
- Qivi shlyuzi xatosi - birozdan keyin qayta urinib ko'ring;

Qivi kutilmagan token xatosi - operatsiyani birozdan keyin takrorlashga harakat qiling;

MTS-ga to'lovni yuborishda xatolik - operatsiyani birozdan keyin takrorlashga harakat qiling;

Qivi server xatosi - birozdan keyin qayta urinib ko'ring;

“mablag`lar yetarli emas” xatosi - elektron hamyon balansini to'ldirish [1].

Qivi Uzbekistan faoliyati tugatilishi

Hozir O`zbekistonda elektron hamyonning funksionallari ancha cheklangan – faqat mahalliy xizmatlar uchun to'lovlar va mahalliy banklarning kartalariga o`tkazmalarni amalga oshirish mumkin. Shu bilan birga, deyarli 90% foydalanuvchilar hamyonimizdan maxsus xorijiy xizmatlar va xalqaro pul o`tkazmalari uchun to'lovlarni amalga oshirish uchun foydalanaganlar. O`zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan barcha to'lov tizimlariga o`rnatilgan cheklovlar tufayli ushbu xizmatlar hozirda mavjud emas[2]. Shuning uchun kompaniya Qivi Uzbekistan faoliyatini tugatishga qaror qilgan. Agar Qivi Uzbekistan hamyoni hisobida pul qolgan bo`lsa 18-dekabrgacha ilova orqali avvalgidek:

- Uzcard va HUMO bank kartalariga pul chiqarib olish;
- har qanday xizmatlar – kommunal xizmatlar, uyali aloqa va boshqalar uchun to'lov qilish mumkin.

18-dekabrda keyin hamyon balansidan pul yechib olish uchun ariza yozish kerak bo`ladi. Shuning uchun Qivi Uzbekistan hamyoni hisobidagi pulni imkon qadar tezroq yechib olish tavsiya qilinadi.

Xulosa

Shunday qilib, ushbu ish jarayonida, boshqa ko`plab to'lov tashkilotlari singari, Qivi ham tizimdagi nosozliklarga moyil ekanligini ishonch bilan aytish mumkin. Qivi to'lov tizimidan birinchi marta foydalanmasizmi yoki har oy u orqali moliyaviy o`tkazmalarni amalga oshirasizmi, har doim turli xil texnik xatolar ko`rinishidagi muammoga duch kelishingiz mumkin. Hozirda ushbu kompaniya mutaxassislaridan iborat ishchi guruhi har kuni bunday muammolarning oldini olish uchun katta hajmdagi ishlarni amalga oshirmoqda va foydalanuvchilarning qulayligi uchun barcha imkoniyatlarni ishga solishga harakat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati

[1] – elektron resurs qiwi.com

[2] – elektron resurs qiwi.uz